

Інна КОШОВА,

orcid.org/0009-0001-4304-5925

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,

учитель-методист

Черкаської спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів №17

(Черкаси, Україна) koshova_i@ukr.net

ДИВОСВІТ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА: ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті розглядається унікальний поетичний світ Богдана-Ігоря Антонича крізь призму дидактичного потенціалу його творчості. Запропоновано методичні рекомендації щодо вивчення творчості письменника й проведення уроку української літератури в II класі. На прикладі інтерпретації віршів «Різдво», «Коляда», «Зелена Євангелія» зроблено акцент на особливостях художнього світосприймання митця (підкреслено наскрізну життєствердність (вітаїстичність), метафоричність, міфологізм, асоціативність поезій, поєднання язичницького й християнського мотивів, мотиву нерозривної єдності природи й людини, вічного колообігу життя), проаналізовано образну систему, художні засоби, за допомогою яких Б.-І. Антонич відтворює екзотику лемківського краю, кольорову й звукову символіку творів митця, вказано на надзвичайну музикальність віршів поета. Підкреслено важливість і актуальність творчості Б.-І. Антонича в літературній освіті одинадятикласників, можливість розвитку в учнів естетичного смаку, філософського мислення, національних духовних цінностей, чуття поетичного слова. Реалізувати поставлені на уроці завдання учителеві-словеснику допоможуть такі методи та прийоми: розповідь, бесіда, виразне читання, словесне малювання, проблемні запитання, рефлексія, активно-ілюстративний метод, методи тестового контролю та самоконтролю, метод наочного навчання. У статті запропоновано такі види навчальної діяльності школярів: створення ментальної карти, читання поезій «під мікроскопом», створення партитури текстів, тестове змагання в застосунок Kahoot, створення ілюстрацій до віршів Б.-І. Антонича за допомогою штучного інтелекту.

Ключові слова: інтерпретація, вітаїстичність, метафоричність, міфологізм, асоціативність, язичницькі й християнські мотиви, символ, метод, художній образ, ритмомелодика, символіка кольору.

Inna KOSHOVA,

orcid.org/0009-0001-4304-5925

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature and Comparative Studies

The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,

Teacher-Methodist

Cherkasy specialized school of the 1st–3rd grades No. 17

(Cherkasy, Ukraine) koshova_i@ukr.net

THE WONDERFUL WORLD OF BOHDAN-IHOR ANTONYCH: DIDACTIC ASPECTS

The article examines the unique poetic world of Bohdan-Ihor Antonych through the prism of the didactic potential of his work. Methodological recommendations are proposed for studying the writer's work and conducting a Ukrainian literature lesson in the 11th grade. Using the example of the interpretation of the poems "Christmas", "Carol", "Green Gospel", the emphasis is placed on the features of the artist's artistic worldview (the consistent life-affirmation (vitaistic), metaphorical, mythological, associative nature of the poems, the combination of pagan and Christian motifs, the motif of the indissoluble unity of nature and man, the eternal cycle of life are emphasized), the figurative system and artistic means by which B.-I. Antonych recreates the exoticism of the Lemko region, the color and sound symbolism of the artist's works, and the extraordinary musicality of the poet's poems are analyzed. The importance and relevance of B.-I. Antonych's work in the literary education of eleventh-graders, the possibility of developing aesthetic taste, philosophical thinking, national spiritual values, and a sense of poetic words in students are emphasized. The following methods and techniques will help the teacher-linguist to implement the tasks set in the lesson: storytelling, conversation, expressive reading, verbal drawing, problem questions, reflection, active-illustrative method, methods of test control and self-control, and the method of visual learning. The article proposes the following types of educational activities for schoolchildren: creating a mental map, reading poems "under a microscope", creating a score of texts, a test competition in the Kahoot application, creating illustrations for poems by B.-I. Antonych using artificial intelligence.

Key words: interpretation, vitaistic, metaphorical, mythological, associative, pagan and Christian motifs, symbol, method, artistic image, rhythmic and melodic structure, color symbolism.

Постановка проблеми. Із творчістю Богдана-Ігоря Антонича учні знайомляться в 11 класі. Навчальною програмою на вивчення творчості цього митця відводиться 2 години (на першому уроці представляємо життя і творчість поета, особливості розвитку літератури в Західній Україні до 1939 року, на другому уроці (розвитку мовлення) учні пишуть есей (роздуми над поезією Б.-І. Антонича). Готуючись до уроку, учитель може запропонувати випереджальне домашнє завдання: опрацювати матеріал підручника про літературний процес 20–30-х років ХХ ст. в Західній Україні, підготувати повідомлення, коротку доповідь чи презентацію про Б.-І. Антонича, лемків та Лемківщину. Основне завдання вчителя на першому уроці – створити враження від поезії Б.-І. Антонича, вірші митця мають звучати і у виконанні вчителя, і обов'язково в музичному виконанні, аби викликати в уяві учнів потужну звуко-кольорову картину, створену цим великим поетом, який називав себе «весни розспіваної князь» (Антонич, 1934: 40).

Аналіз досліджень. Творчість Б.-І. Антонича стала предметом активного вивчення таких дослідників, як Д. Павличко, М. Ільницький, М. Неврлий, О. Зілинський, М. Ласло-Куцюк, М. Жулинський, І. Даниленко, Н. Науменко, А. Бондаренко, І. Калинець та ін. Є чимало методичних матеріалів, запропонованих творчими вчителями. Проте багатство й глибина творчості Б.-І. Антонича спонукають до нових досліджень.

Отже, **мета статті** – поглибити розуміння творчості Б.-І. Антонича, представити особливості інтерпретації текстів поета, поділитися цікавими формами роботи на уроках літератури під час вивчення творів Б.-І. Антонича, запропонувати методичні рекомендації щодо вивчення творчості письменника в школі, показати значення доробку митця для сучасного освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. На початку уроку, присвяченому творчості Богдана-Ігоря Антонича, варто запропонувати учням відшукати на карті Східні Бескиди і запитати, чи знають вони про лемків (відшукати інформацію про лемків та Лемківщину в словнику). Біографію митця представляємо методом розповіді, урізноманітнити яку можна учнівськими співповідями чи презентаціями. Слід окреслити історичні обставини, у яких розвивалася західноукраїнська література, підкреслюємо, що територія Західної України до 1939 року не входила до складу СРСР і належала Польщі, а відтак митці мали можливість творити в річищі модернізму, публікувати свої твори, працювали видавництва, виходили друком часописи,

з'являлися нові мистецькі угруповання («Митуса», «Логос», «Дажбог», куди входив Б.-І. Антонич, «Гроно», «Дванадцятка») (Коваленко, 2019: 115).

Учням пропонуємо завдання: слухаючи розповідь учителя про Богдана-Ігоря Антонича, заповнити ментальну карту «Для щастя треба мало: гармонії. Амінь»: Життя і творчість Б.-І. Антонича» (шаблон можна створити в Canva).

Слайд 1. Ментальна карта

Перед початком текстуального аналізу віршів учням варто роздати роздруковані тексти поезій, аби згодом працювати з партитурою тексту, визначати художні засоби, звуковий малюнок творів. Учитель виразно читає вірші, далі інтерпретуємо їх разом із учнями (варто наголосити, що аналіз поезій – це не розчленування тексту на метафори, епітети й порівняння, твір аналізуємо цілісно, «розгортаємо» поезію, як сувій дорогої тканини (словами Р. Барта), адже, як слушно підкреслює М. Жулинський, «Богдан-Ігор Антонич створив свою, оригінальну, міфопоетичну мистецьку дійсність, «вжиття» в яку для кожного, хто забажає туди проникнути, є актом творчим, індивідуальним та безконечним» (Жулинський, 2006: 543). Отож відчитуємо тексти спільно рядок за рядком, ведемо бесіду й коментуємо.

Перед виразним читанням поезій «Різдво» і «Коляда» (Антонич, 1934: 46–47) просимо учнів звернути увагу на мотив поєднання язичницького й християнського, який є провідним у цих поезіях. Змістовим осердям вірша «Різдво», надрукованому в збірці «Три перстені», є народження Бога (Коваленко, 2019: 121). Проте автор переосмислює цю Подію і каже про появу Господа «в лемківським містечку Дуклі». Варто запитати учнів, як їм бачиться таке переосмислення і чи не применшує, на їхню думку, це величі Події? Очевидно, автор

у такий спосіб стверджує близькість Бога до кожної людини й аж ніяк не применшує величчя Події. Поезія «Різдво», що складається лише з двох чотиривіршів, переповнена глибокими образами-символами (пропонуємо учням знайти їх і пояснити): сани – символізують ясла, у яких народився Господь, лемки – це волхви, котрі прийшли привітати Немовля, місяць – символ Матері-Богині, Цариці Небесної; вічності; безсмертя, постійного оновлення; в Україні місяць був складовою частиною найдавніших богів астрального культу – Сонця, Місяця й Зорі (Потапенко та ін., 1997: 12). До речі, головним божеством тріади було не Сонце, а Місяць. В епоху християнства старовинний народний культ Місяця увійшов у святкування Різдва – Щедрого вечора (Потапенко та ін., 1997: 12). У християнській традиції Місяць також порівнюється з Церквою Божою на землі, оскільки вона запозичує своє сяйво від сонця правди, Христа. Золотий горіх – уособлення нового життя, у середньовічній символіці горіх є втіленням Ісуса Христа, у серцевині горіха знаходиться божественна сутність, яку кожен, хто бажає, може пізнати. Крім того, кольоровий епітет «золотий» викликає в уяві потужний візуально-живописний образ сяючого золотого горіха. Золотий є знаком найвищого достоїнства, найвищої цінності, золотий – єдиний колір, що ніколи не вживається з негативним значенням, «золото – це стан слави» (Cirlot, 2001: 56). В останніх віршорядках («У долоні у Марії / місяць – золотий горіх») Мати Божа тримає місяць – золотий горіх, маємо дуже глибоко символічне поєднання, адже місяць – символ Матері Божої (Потапенко та ін., 1997: 12), а горіх є втіленням Ісуса Христа, вічності, безсмертя й найвищого Дару. Отже, можемо простежити переплетення язичництва й християнства. А ще в усій поезії звучить ідея вічного колообігу життя, вічного нерозривного гармонійного тривання життя, і прочитується вона на символічно-образному рівні: цю ідею несуть «круглі» слова (*крисані (круглі криси капелюха), місяць, круглий, завії, крутиться докола (візуальний образ круговерті), місяць, горіх*).

Цей мотив можна простежити й у поезії «Коляда». Перед читанням просимо учнів вслухатися в звукові образи, створені алітераціями, варто слухати поезію із заплющеними очима, аби краще візуалізувати її. Після читання обов'язковий етап рефлексії. Орієнтовні питання:

– Який настрій цього твору? Кого ви побачили, слухаючи вірш?

– Які звукові, зорові, кольорові картини виникли у вашій уяві під час прослуховування? Якого кольору ця поезія?

– Якими були ваші відчуття: вам було холодно, тепло, затишно, страшно, сумно чи весело, світло чи темно? Які приголосні творять звуковий малюнок вірша?

У цьому вірші Б.-І. Антонича найбільше вражає кольорова й звукова символіка. Перед читачем виникає не просто колоритна картина лемківського Різдва. Автор за допомогою звукокольорового малюнка створює зимовий, засніжений та водночас осяяний сонячними променями пейзаж (сонячне світло символізує щастя).

Вірш надзвичайно музикальний: ритмомелодіку творять легка рима, звуковий малюнок, створений алітерацією свистячих («з», «ц», «с») і шиплячих («ж», «ш», «ч») приголосних («Тешуть теслі з срібла сани, / сніються весняні сні. / На тих саях Ясна Пані, / очі наче у сарни»), що творять в уяві потужний звуковий образ тесання дерева і шурхоту снігу під саньми.

Пропонуємо учням читати цю поезію повільно, наче «під мікроскопом». Застосувавши метод бесіди, з'ясуємо, які образи побачили учні в кожному віршорядку, як розуміють їх, як би пояснили символічне значення, адже образи віршів Б.-І. Антонича, словами М. Ільницького, несуть «формули світобачення, які треба ... розшифровувати, докладаючи максимум розумових зусиль» (Ільницький, 2011: 14). Учителю щоразу доповнює сказане, дає розширений коментар.

Отже, у першому віршорядку «Тешуть теслі з срібла сани» з'являється образ теслярів, які роблять сани, але це незвичайні теслярі й незвичайні сани, бо вони зі срібла, отже, їх призначення виключне, божественне. Колір срібла належить до містичного аспекту місяця, він є відтінком білого.

У наступному рядку «стелиться сніжиста путь» з'являється білий колір (слово «сніжиста» асоціюється з білим). «Путь» – символ життєвого шляху. Запитаймо в учнів, які асоціації викликає в них білий колір. Білий тут колір чистоти, простоти, невинності, відкритості, одкровення, прощення (Cirlot, 2001: 57), але водночас фізичного й душевного болю (йдеться про майбутній страдницький шлях Христа).

Далі відчитуємо рядок за рядком ланцюжком і водночас ведемо бесіду й коментуємо. «На тих саях в синь незнану...» Синій колір означає досконалість, роздуми, синій відповідає смиренності, вираженню душевної тиші, означає релігійні почуття, відданість і невинність, символізує набожність, відвертість, розважливість (Cirlot, 2001: 53–54). У вірші «синь незнана», тобто йдеться про початок Його шляху («Дитя Боже повезуть», – читаємо далі).

«*Тешуть теслі з срібла сани, / сняться веснянії сніги*». Весна – символ пробудження, нових надій, сподівання, відродження, вічного колообігу життя, адже після вмирання (зимового) знову настає відродження (весна).

«*На тих саях Ясна Пані, / очі наче у сарни*» – Мати Божа названа Ясною, адже Вона повна небесного світла Любові й Доброти, але очі (дзеркало її душі) повні того трепету, страху, бачення майбутнього, хвилювання за своє Дитя, а тому тут саме ця тварина (трепетна сарна) і ніяка інша названа Б.-І. Антоничем.

«*Ходить сонце у крисані*». Сонце – символ Всевидаючого божества; Вищої космічної сили; осяяння; слави; величі; Центру; Бога-отця; Сонце є вічне Слово, Господь, Христос, Він – Сонце правди, істинне світло невичірне, вічне (Потапенко та ін., 1997: 18). «*Сонце у крисані*» – маємо тут олюднення, наближення Бога-Сонця до людей, з'являється відчуття, що Бог – наш, Він тут, Він ходить поміж нами, убраний у лемківський капелюх. І водночас знову маємо «*круглі*» образи-символи (*сонце, крисаня*), що вказують на засадничу для світосприймання Б.-І. Антонича ідею вічного колообігу життя, його нерозривність.

Ота «нашість» Бога підкреслена у наступному рядку («*Спить слов'янськеє Дитя*») словом «слов'янськеє». Сон – це стан спокою, блаженства, гармонії.

«*Їдуть сани, плаче Пані, / снігом стелиться життя*» – в останніх віршорядках сани їдуть, тобто шлях почався, а тому Богородиця плаче, знаючи майбутню путь своєї Дитини. «Снігом стелиться життя», отже, таки правильна інтерпретація шляху як життєвої дороги, сніг тут дає відчуття інтенсивного білого кольору і водночас холоду, проте варто зауважити, що від поезії не віє холодом і болем, тут скоріше інтонація легкого смутку, ностальгії, як від споглядання картини, коли за вікном іде сніг, очевидно, таке враження викликають домінуючі сонорні «н» і «л», що створюють злегка сумовитий, лагідний, заколисуючий пейзажний малюнок цього вірша. До речі, кількість звуків «з», «ц», «с», «ж», «ш», «н», «л» можна запропонувати учням порахувати, визначивши звукові домінанти. Спільно визначаємо віршовий розмір. Далі працюємо з партитурою тексту (ставимо паузи, підкреслюємо логічно наголошені слова в кожному такті, стрілками позначаємо мелодику). Пропонуємо учням за партитурою виразно прочитати текст поезії.

Далі варто послухати, як ці поезії звучать музично у виконанні студентів Дрогобицької духовної семінарії та співачки Х. Соловій.

Youtube «Народився Бог на саях» – колядка на слова Богдана-Ігоря Антонича. Christmas carol // <https://www.youtube.com/watch?v=jblFNbNYtnw>

Youtube «Народився Бог на саях» – Богдан-Ігор Антонич // <https://www.youtube.com/watch?v=JLFxsIPdp2Q>

Обов'язковим етапом після прослуховування є обмін враженнями, бесіда. Орієнтовні запитання для бесіди:

– Яка музична інтерпретація вам більше сподобалася? Чому?

– Як би ви схарактеризували стиль кожного виконання?

– Чи помітили ви, що в музичній інтерпретації поєднано дві поезії? Як вам здається, чи органічне це поєднання? Що дало можливість поєднати ці поезії в одну музичну композицію?

Також варто проаналізувати ще одну поезію Б.-І. Антонича – «Зелена Євангелія». Просимо учнів максимально уявити почуту поетичну картину і після прослуховування вдатися до словесного малювання. Учитель має «підвести» дітей до того, щоб вони самі побачили, що цей вірш написаний за принципом пуанту, за допомогою якого поет веде читача до найважливішої «точки»-образу.

Поезія «Зелена Євангелія» – це приклад пейзажної лірики. Хоча в Б.-І. Антонича вона сприймається і як філософська, адже ліричний герой не просто споглядає, милується красою лемківського пейзажу, отримуючи естетичне задоволення, а й порушує філософську проблему справжніх цінностей. Варто запитати дітей, що вони вважають у житті важливим, а що другорядним. Поет каже: «Ти покланяйся лиш землі, землі стобарвній, наче сон цей!» Справжні цінності навколо нас: «*весна – неначе карусель*», «*гірське село*», «*місяць*», «*сонце*», «*земля стобарвна*». Через чутливе споглядання цієї краси автор розкриває ідею життєствердження (вітаїстичності) (Мовчан та ін., 2011: 157). Провідний мотив «Зеленої Євангелії» – нерозривна єдність природи й людини. До речі, слово «Євангеліє» перекладається як «добра новина» і в біблійному розумінні означає порятунок для всього людства. У Б.-І. Антонича такою Євангелією є зелена (а отже, жива) природа, довколишній світ у всьому розмаїтті звуків, кольорів і запахів. Зелений – символ природи, молодості, родючості полів (Cirlot, 2001: 54), краси й радості, утвердження життя (Потапенко та ін., 1997: 7).

Поезія складається з двох чотиривіршів. І побудована за принципом пуанту: у перших двох віршорядках зображена весна, далі звужуємося до гірського села, далі – сади морель, далі «бачимо» стіл ясеновий, ще далі звуження – дзбан на столі й аж до точки-вершини цієї перевернутої

піраміди – у дзбані бачимо сонце. Отже, як пуант (перевернута піраміда), так і сонце не на небі, а в повному слов'янському дзбані (знак достатку, повноти буття). За візуально-живописними картинками, які з'являються в уяві читача, за простотою, гармонією світобудови ця поезія Б.-І. Антонича близька до Шевченкового вірша «Садок вишневий коло хати».

Запитаймо в учнів, які повторювані в поезіях Б.-І. Антонича образи-символи, що несуть ідею вічності, замкненого кола краси, світової гармонії, де початок і кінець ніби тримаються за руки, вони бачать у цій поезії. Це образи каруселі, місяця, столу (він теж чомусь уявляється круглим або з округлими, але ніяк не гострими кутами), дзбану, сонця.

«Весна – неначе карусель, / на каруселі білі коні». Чому весна порівняна поетом із каруселлю? Це неймовірної точності й глибини поетичний образ, здається, саме такою і є весна, завихрена, така раптова, така радісна і швидкоплинна у цвіті абрикос, вишень, яблунь, щоранку нові й нові дерева вбираються у цвіт, і ти не встигаєш спом'янутись і дивись на світ крізь віти розквітлих дерев. У цьому символічному образі також дитячий, щирий, радісний, наївний, простий і відкритий погляд на світ (*весна – карусель*).

«Гірське село в садах морель» – маємо саме український пейзаж, бо тільки наше село потопає в розквітлих садах. Колір не названий, але від перших віршорядків враження білого «поширюється» й на цей образ, і гірське село бачиться в білому цвітові абрикос.

«І місяць, мов тюльпан, червоний». Чому саме з тюльпаном порівнює місяць Б.-І. Антонич? Учитель доповнює відповіді учнів, розшифровуючи глибину значення символів. Квітка взагалі – символ новонародженої дитини. Тюльпан – у слов'ян символ гордості. А ще червоними квітками тюльпанів на зелених вітах у вигляді облямування навколо вікон і дверей українці розмальовували хати. Червоний – колір радості, любові, пристрасті, активності, вогню й очищення (Cirlot, 2001: 53–55).

«Стіл ясеновий, на столі / слов'янський дзбан, у дзбані сонце». Чому саме стіл названий поетом? Стіл – символ єдності, родинної міцності й злагоди, гостинності, доброзичливості, шанобливого ставлення до людей, символ сім'ї, щирості, поваги. У язичництві стіл символізував встановлення дружніх стосунків (Потапенко та ін., 1997: 18). Він є символом домашнього вогнища, вважався особливим, визначальним предметом у хаті (на столі майже завжди лежали хліб і сіль, накриті рушником, заборонялося класти на стіл шапку, сідати одягненому).

«Ти поклоняйся лиш землі, / землі стобарвній, наче сон цей!» Що символізує земля? Що означає земля для українця? Земля – символ матері-годувальниці, духовності, життя, багатства, щедрості, родючості. До землі український народ почуває глибоку повагу, яка часом межує з обожненням. Землю називають святою і матір'ю, бо з неї створено першу людину, земля годує всіх людей і тварин. Вона – це материнське лоно, у якому формується не лише фізичний, а й духовний генотип людини. Україну (етнос, мову, націю, державу, культуру, ментальність) не можна зрозуміти поза рідною землею-природою (Потапенко та ін., 1997: 7). А ще вважалося, що «Земля – це мати, а Сонце – батько», а тому й маємо в останньому віршорядку їх гармонійне поєднання («землі стобарвній, наче **сон цей!**»), поклоніння, обожнення землі і сонця, свідчення нерозривності, гармонії світобудови. Звертаємо увагу учнів на оригінальність рим, способи римування.

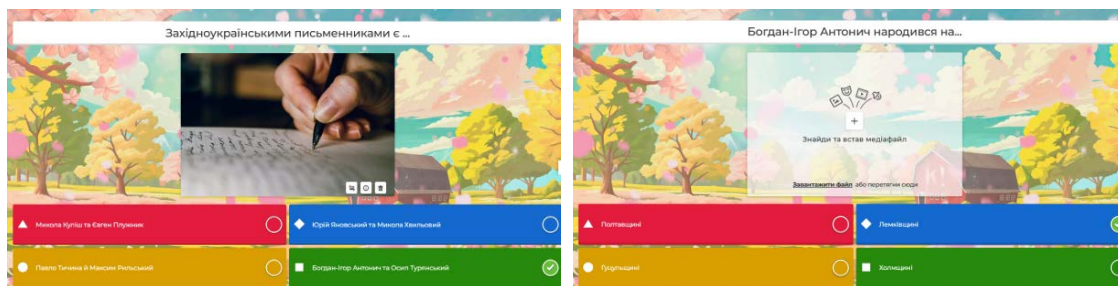
Учням також можна запропонувати за допомогою штучного інтелекту створити ілюстрації до віршів Б.-І. Антонича, перевірити, чи розуміє ШІ метафоричність образів, порівняти, чи відповідають зображення текстам поезій. Або запропонувати попрацювати в групах із зображеннями, створеними ШІ, і відгадати, яку поезію Б.-І. Антонича вони ілюструють.

Слайд 2. «Весна – неначе карусель...»

Слайд 3. «Різдво»

Слайд 4–5. Тест

Орієнтовні питання для підсумкової бесіди, рефлексії:

1. Чи сподобалися вам вірші Б.-І. Антонича? Якщо так, то чим саме?

2. Що запам'яталося найбільше? Які асоціації вас здивували?

3. Чи не нагадали вам вірші Б.-І. Антонича ранню творчість П. Тичини? Якщо так, то чим?

4. Як ви розумієте поняття «асоціативність»? Чи властива вона, на вашу думку, творам Б.-І. Антонича?

5. Яким постає світ у віршах Б.-І. Антонича? Які образи вам найбільше запам'яталися?

6. Які провідні мотиви поезій Б.-І. Антонича ви б виокремили?

7. «Я не людина, я рослина, а часом я малеліся»... Про що говорять вам ці слова Б.-І. Антонича?

8. Інтерпретуйте такі слова Б.-І. Антонича: «Я є рушниця, радістю набита, якою вистрілю на честь життя».

9. Б.-І. Антонич, словами Д. Павличка, «любив демонструвати свою аполітичність, але він не був байдужий до національно-визвольних рухів і змагань нашого народу, до боротьби за волю України» (Павличко, 2008: 4). Поміркуйте, а якби Б.-І. Антонич жив у радянській Україні, як би могла скластися доля цього аполітичного митця?

10. Легка чи складна для сприйняття поезія Б.-І. Антонича? Чи полюбився вам якийсь із віршів? Які рядки ви запам'ятали і з якими рядками буде у вас асоціюватися цей поет?

11. Який образ виникає в уяві, коли ви чуєте прізвище Б.-І. Антонича?

Також можна запропонувати учням перейти до застосунку Kahoot і позмагатися, виконавши тестове завдання за біографією й творчістю Б.-І. Антонича.

На заключному етапі уроку пропонуємо учням оцінити свою роботу під час виконання різних видів завдань, даємо інструктаж до виконання домашнього завдання. Можна запропонувати вивчити напам'ять один із віршів Б.-І. Антонича (на вибір); опрацювати статтю підручника про

життя і творчість митця, доповнити конспект новими відомостями; підготуватися до написання есе, поміркувати, про що вони б хотіли писати, познайомившись із творчістю Б.-І. Антонича.

Орієнтовні теми есе

1) І я був/була хрущем: Роздум про «Вишні» Богдана-Ігоря Антонича.

2) А ким була/був я?.. Мої враження від творчості Богдана-Ігоря Антонича.

3) «Липневий липець»: Спогад про мій найкращий липень.

4) «Для щастя треба мало: гармонії. / Амінь»: Роздуми над поезією Б.-І. Антонича.

5) Мій Б.-І. Антонич.

6) «Антонич теж звіря сумне і кучеряве...»: Роздуми над поезією Б.-І. Антонича.

7) «Росте Антонич і росте трава...». Як відчувати себе травою?

8) Я – стебло, я – дерево, я – комаха, я – зоря: Роздуми над поезією Б.-І. Антонича).

9) «Ось ластівки в книжках пташиних / записують початок дня»: Щастя бачити, відчувати, жити...

10) Молитва стеблинам трави.

11) Молитва Сонцю.

12) Я тримаю в руках Сонце.

Висновки. Отож є багато поетів, але не всі захоплюють, не часто трапляється поет, чий твори хочеться перечитувати знову й знову. Б.-І. Антонич належить до тих поетів, твори яких запам'ятовуєш на все життя, їх хочеться перечитувати і комусь почитувати, ще раз милуючись дивовижним відкриттям поетичного слова. Часто дивуєшся: ну як міг поет так це побачити? Це ж справді так і є: «весна – неначе карусель», або так поетично сказати про липень «липневий липець» (тут усе сконцентрувалось: і місяць найжаркіший, і цвіт і запах липи, і липовий мед – і назва місяця тоді стає такою явною), або «Антонич був хрущем...» – ці слова знає кожен, і чомусь їх не можна забути. Хочеться вірити, що й для наших учнів цей поет стане незабутнім і їм захочеться перечитати його твори і з кимось поділитися дивовижним відчуттям і відкриттям поетичного Слова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонич Б.-І. Три перстені: поеми й лірика. Львів: НТШ ім. Т. Шевченка, 1934. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000025780> (дата звернення: 24.12.2024).
2. Коваленко Л. Т., Бернадська Н. І. Українська література. Рівень стандарту: підручник для 11 кл. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 256 с.
3. Жулинський М. Г. Богдан-Ігор Антонич. Слово і доля: навчальний посібник. Київ: «Видавництво А.С.К.», 2006. 640 с.
4. Потапенко О., Дмитренко М., Потапенко Г. та ін. Словник символів. Київ: Народнознавство, 1997. URL: <https://studfile.net/preview/5252915/> (дата звернення: 10.11.2024).
5. Cirlot J. E. A dictionary of symbols. London, 2001. 507 p. URL: <https://ia801204.us.archive.org/35/items/DictionaryOfSymbols/Dictionary%20of%20Symbols.pdf> (дата звернення: 30.05.2025).
6. Ільницький М. М. Три формули мого осягнення Антонича. Львів: Центр гуманітарних досліджень; Київ: Смолюк, 2011. – 56 с.
7. Мовчан Р. В., Авраменко О. М., Пахаренко В. І. Українська література: Підручн. для 11 кл. загальноосвітн. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень). Київ: Грамота, 2011. – 352 с.
8. Павличко Д. В. Перстень життя: Літературний портрет Богдана-Ігоря Антонича. Київ: Веселка, 2008. 45 с.

REFERENCES

1. Antonych B.-I. (1934) Try persteni: poemu y liryka. [Three Rings: Poems and Lyrics]. Lviv: NTSh im. T.Shevchenka. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000025780> (data zvernennia: 24.12.2024). [in Ukrainian].
2. Kovalenko L. T., Bernadska N. I. (2019) Ukrainska literatura. Riven standartu: pidruchnyk dlia 11 kl. [Ukrainian Literature. Standard level: textbook for 11th grade]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita». 256. [in Ukrainian].
3. Zhulynskiy M. H. (2006) Bohdan-Ihor Antonych. [Bogdan-Ihor Antonych]. Slovo i dolia: navchalnyi posibnyk. Kyiv: «Vydavnytstvo A.S.K.». 640. [in Ukrainian].
4. Potapenko O., Dmytrenko M., Potapenko H. ta in. (1997) Slovnyk symboliv. [Symbol dictionary]. Kyiv: Narodoznavstvo. URL: <https://studfile.net/preview/5252915/> (data zvernennia: 10.11.2024). [in Ukrainian].
5. Cirlot J. E. (2001) A dictionary of symbols. London. 507. URL: <https://ia801204.us.archive.org/35/items/DictionaryOfSymbols/Dictionary%20of%20Symbols.pdf> (data zvernennia: 30.05.2025). [in English].
6. Ilnytskyi M. M. (2011) Try formuly moho osiahnennia Antonycha. [Three formulas of my understanding of Antonych]. Lviv: Tsentr humanitarnykh doslidzhen; Kyiv: Smolohyp. 56. [in Ukrainian].
7. Movchan R. V., Avramenko O. M., Pakharenyk V. I. (2011) Ukrainska literatura: Pidruchn. dlia 11 kl. zahalnoosvitn. navch. zakl. (riven standartu, akademichnyi riven). [Ukrainian Literature: Textbook for 11th grade general education (standard level, academic level)]. Kyiv: Hramota. 352. [in Ukrainian].
8. Pavlychko D. V. (2008) Persten zhyttia: Literaturnyi portret Bohdana-Ihoria Antonycha. [The Ring of Life: A Literary Portrait of Bohdan-Ihor Antonych]. Kyiv: Veselka. 45. [in Ukrainian].